

BARCELÓ I MARTÍ, Maria
Carme: *Les plantes*
en l'obra de Jacint
Verdaguer, Edicions
de la Universitat de
Barcelona, Barcelona,
2023.

Valentí Serra de Manresa

Jacint Verdaguer (1845-1902), sacerdot i poeta, fou un gran coneixedor de les plantes de la nostra terra. La seva obra literària la trobem curulla de referències al món vegetal tant, que l'any 1924, en una de les primeres biografies que s'escriví sobre Jacint Verdaguer, el folklorista Valeri Serra i Boldú hi recollí una interessant testimoniança aportada per Artur Masriera que recordava com Verdaguer “duia sempre una llibreta a punt, i tota herba o flor camperola que se li oferia a la vista, la collia i la posava entre els fulls de la llibreta, i en ésser al poble o masia que primer li sortia al pas, anava demanant el nom, virtuts i tradicions de totes les herbes i flors que duia recollides”. Així, i tal com remarca el prologuista de l'obra —el catedràtic de botànica Joan Vallès— en els seus escrits Mn. Cinto hi “descriu físicament el país, d'acord amb l'afecció d'excursionista que tenia, tot esmentant molts dels éssers vius que hi habiten, de manera especial les plantes” (veg. p. 14).

L'autora de l'obra que ressenyem, Carme Barceló, doctora en Farmàcia, experta en Botànica i gran excursionista, ens ofereix el catàleg de la flora completa verdagueriana compost per més de tres-centes plantes que són identificades, contextualitzades i fotografiades (la majoria amb fotografies realitzades per Salvador Butí) que han estat captades, ben sovint, en els mateixos indrets trepitjats per Verdaguer en les seves “excursions i viatges”. Així, tal com indica Jordi Mir en els mots proemials, l'autora ha sabut “apomar les plantes amb les flors en què es va emmirallar Verdaguer i n'ha fet un jardí” (veg. p. 18); bell jardí que és, precisament, l'obra que glossem en aquesta ressenya bibliogràfica per a la *Revista d'Humanitats*.

Amb aquest llibre de Carme Barceló completa el treball publicat l'any 1968 pel botànic Miquel de Garganta sobre “Les plantes en *L'Atlàntida* de Verdaguer” i que ara, la Dra. Barceló, fa extensiu a tota l'obra de Verdaguer. Per tal d'elaborar les fitxes de la flora verdagueriana l'autora ha partit, inicialment, de l'herbari que hi ha dipositat al Museu del Ter de Manlleu —provinent de l'antiga col·lecció de ciències naturals del Seminari diocesà de Vic— amb un conjunt de 473 espècies de plantes procedents, principalment, de la comarca d'Osona i que confeccionaren entre els anys 1842 i 1879 els erudits Francesc d'Assís Aguilar (futur bisbe de Segorb) i Joaquim Salarich (metge i cronista de la ciutat de Vic), a més de servir-se, també, de les obres de botànica que conegué i emprà Jacint Verdaguer, principalment la *Introducció a la flora de Catalunya*, que publicà l'any 1877 Antoni Cebrià Costa i el *Catàlech de la flora de la Vall de Núria* que l'any 1882 edità a Barcelona el prestigiós botànic, i tercerol dels caputxins d'Olot, Estanislau Vayreda.

Carme Barceló, al llarg del llibre ha inventariat 437 noms de plantes que corresponen a 307 espècies, una xifra força elevada que indica el gran conei-

xement que Verdaguer tenia del món vegetal (veg. el catàleg de la flora verdagueriana a les p. 390-395). L'autora ha ordenat les fitxes de les 437 plantes esmentades per Verdaguer en la seva prosa, poesia i epistolari, i són descrites de manera alfabètica, tot indicant-nos el nom científic, la família, i les altres denominacions de la planta, hàbitat, època de floració i, finalment, afegint els fragments dels textos verdaguerians on són esmentades. Cal tenir present que quan el nom de la planta pot correspondre a moltes altres espècies —i no ha estat possible de trobar-ne amb certesa el nom científic— l'autora opta per posar-hi el nom genèric sense cap epítet específic i, expressament, no inclou en el catàleg les algues, bolets, líquens, molses i falgueres (veg. p. 35).

A tall d'exemple, de l'ampli conjunt de plantes catalogades, n'esmentem algunes de força populars en la tradició remeiera de Catalunya com ara l'alfàbrega (l'lat., *Ocimum basilicum*), que és esmentada dins el poema verdaguerians *Sant Francesc* i *Santa Eulària*; l'aranyó (l'lat., *Prunus spinosa*), que és esmentat a *Pàtria*; el barballó o espígol (l'lat., *Lavandula latifolia*), que surt a *Jovenívoles* i, ahora, al poemari *Roser de tot l'any*; el boix (l'lat., *Buxus sempervirens*), esmentat dins la *Llegenda de Montserrat*; el bruc (l'lat., *Erica multiflora*), que Verdaguer fa sortir en el poema dedicat al santuari caputxí de “Nostra Senyora de l'Ajuda” inserit dins de *Poesies per a Barcelona*; la centaurea (l'lat., *Centaureum erythraea*), que surt a les “Cançons de les flors” en el poemari *Montserrat*; el panical (l'lat., *Eryngium campestre*), esmentat a *Jovenívoles*; la flor de Sant Joan (l'lat., *Helichrysum stoechas*), referida per Mn. Cinto en “Lo ram de Sant Joan” dins de l'aplec de *Rondalles*; la genciana o llençana (l'lat., *Gentiana lutea*), que s'esmenta a *Excursions i viatges* i, també, a *Quaderns de viatge*; el ginjoler (l'lat., *Ziziphus jujuba*), que surt al poema *Canigó* i al recull poètic *Jesús Infant*; el llentiscle (l'lat., *Pistacia lentiscus*), que alhora s'esmenta a *L'Atlàntida* i també al poemari *Jesús Infant*; l'olivarda (l'lat., *Inula viscosa*), que apareix en el poema *Canigó* i també a *Records d'infantesa*; l'orenga (l'lat., *Origanum vulgare*), que surt esmentada a *Brins d'espígol*; el poncemer (l'lat., *Citrus medica*), esmentat a *L'Atlàntida*; la sajolida (l'lat., *Satureja hortensis*), que surt dins d'*Aires del Montseny* i en el poemari *Sant Francesc*; el tamariu (l'lat., *Tamarix anglica*), que s'esmenta al poema titulat *Cor de Jesús* i, entre moltes altres, esmentem, finalment, el pericó, que Verdaguer anomena “trescam” (l'lat., *Hypericum perforatum*) i que apareix a les *Rondalles* (veg. p. 368).

El volum es completa amb una bibliografia botànica i amb una bibliografia verdagueriana (veg. p. 398-401). Volem manifestar la nostra cordial felicitació a l'autora per oferir-nos tan bella i valuosa aportació a l'estudi de la natura i de la cultura.